

BÖYÜK ÖMRÜN SƏHİFƏLƏRİ

da neft-maşınqayırma, Sumqayıtda kimya-metallurgiya, Gəncədə alüminium sənayesinin yaradılması, ittifaq əhəmiyyətli Dərin Özüllər və Kondisioner zavodlarının Bakıda tikilməsi, onlarla su və istilik elektrik stansiyalarının istifadəyə verilməsi, Bakıda, Gəncədə, Sumqayıtda, Naxçıvanda, Mingeçevirdə yeni-yeni yaşayış massivlərinin inşa edilməsi, Abşeron yarımadasında bütöv bir kurort-istirahət zolağının salınması, neçə-neçə ali təhsil müəssisəlerinin, hərbi məktəblərin açılması, neft sənayesinin dirçəldilməsi, kənd təsərrüfatının inkişaf etdirilməsi, zəhmətkeşin irəli çəkilməsi və dəha nələr, nələr...

Sımoninin teşəvvür etmədiyi, o dövrdə üçün fantastik olan layihələrin həyata keçirilməsinə nail olurdu. Bakıda Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Məktəbin açılması belə layihələrdən biri idi. Məlum olduğu kimi, sovet dövründə hərb sahəsi, hərbi təhsil bilavasitə mərkəzin nəzaretində idi. Mərkəz (Moskva) hərbi kadrların yetişdirilməsi məsələsinə ciddi nəzarət edir, qeyri-slavyan, xüsusiələ də türk mənşəli xalqların nümayəndələrinin hərbi rəhberlikdən kənarda qalmاسına çalışırıldı. Bu, "böyük qardaş" siyaseti idi, məqsədi də aydın idi. Sovet dövründə bunun qarşısını almaq çətin idi. Amma Heydər Əliyev dühəsi bu "çətin işi" in de öhdəsindən gəlmışdı, hələ sovet dövründə Azərbaycanın gələcək milli zabit korpusunun yaradılmasının əsasını qoymuşdu. Həmin illerdə o, azərbaycanlı gənclərin SSRİ-nin məşhur hərbi məktəblərinə güzəştli şərtlərlə qəbul olunmasına və yüksək səviyyəli hərbi təhsil almasına nail olmuşdu.

Heydər Əliyev Azerbaycanın gələcək təhsil almasına, savadlanmasına, milli mütəxəssislərin yetişməsinə böyük diqqət və qayğı göstəriirdi. Hazırda müstəqil Azerbaycanın iqtisadiyyatının, mədəniyyətinin, səhiyyəsinin, təhsilinin inkişafına təkan verən, öndə gedən "ağsaqqallar"ın çoxu Heydər Əliyevin birinci rəhbərliyi dövründə gözəl təhsil almış, yüksək səviyyəli mütəxəssis kimi yetmişmiş şəxslərdir. Keçən əsrin 70-80-ci illərində hər il yuzlərlə azerbaycanlı gəncin keçmiş SSRİ-nin qabaqcıl təhsil müəssisələrinə göndərilməsi və Azərbaycana lazımlı olan ixtisaslara yiyələnməsi bir ənənə şəklini almışdır. Azərbaycan dilinə, milli-mənəvi dəyərlərinə qayğı hökumət siyasəti səviyyəsinə qaldırılmışdır. 1978-ci ildə Azərbaycan dili dövlət dili elan olunmuşdu. Şeirə, sənətə qiymət verilməsi, insan faktorunun önə çəkilməsi Azərbaycan rəhbərliyinin iş prinsipinə çevrilmişdi.

Hər bir ölkənin inkişaf etməsi, irəli getməsi, gələcəyi və müstəqilliyi iqtisadiyyatın inkişafından, bu sahədə qazanılan uğurlardan asılıdır. Heydər Əliyev də bu tezisi rəhbər tuturdu, xalqın, dövlətin

gələcəyinin bu günün iqtisadiyyatından asılı olduğunu uca təfəkkürünün zirvəsindən çox gözəl görürdü. Odur ki, respublika iqtisadiyyatının inkişaf etdirilməsini əsas prioritetlərdən biri hesab edirdi. Onun Azərbaycana birinci rəhbərliyi dövründə - 1969-1982-ci illər ərzində respublikada milli gəlirin ümumi həcmi, sənaye, (həmçinin əmək məhsuldarlığı), kənd təsərrüfatı məhsulları, xalq istehlak mallarının istehsalı dəfələrlə artmışdı. İqtisadiyyatda köklü struktur və keyfiyyət dəyişiklikləri baş vermiş, tərəqqinin və yüksəlisin teməli qoyulmuşdu. Tərəqqi yolunda manəə olan neqativ hallara qarşı mübarizə sistemi şəkil almışdı. Sovet İttifaqında ilk olaraq Azərbaycanda bürokratiyaya, korrupsiya və rüşvətxorluğa

karşı, sözün eşi mənasında, müharibə elan olmuşdu.

1982-ci ildə Heydər Əliyevin Bakıdan Moskvaya, İttifaq rəhbərliyinə gedisi də Azərbaycan üçün böyük tarixi hadisə idi. Bu, həm böyük ümummilli sevinc, həm də kədər idi. Sevinc bütün türk dünyasının sevinci idi, o vaxtlar Türkiyə mətbuatının da yazdığı kimi, "Türk oğlu Kremlde oturacaqdı və Azərbaycana dəstək ola-caqdı". Kədər idi, çünkü Azərbaycanı görünməmiş ucalığa qaldırın, quran, yaranan, üreyi xalqla bir vuran milli lider gedirdi, sükanı (o vaxt təsəvvür etmək bələ çətindi) əldən-ələ keçəcəkdi, naşı rəhbərlərin xəyanətə bərabər səhv'ləri ucbatından başı müsibətlər çəkəcəkdi. Bundan sonraki dövr Sovet İttifaqının dağılması ilə əlamətdardır. Həmin vaxtlar bütün Sovet məkanına yayılmış milli-azadlıq hərəkatı dalğası bu dağılma prosesini sürətləndirdi. Siyasi rəhbərlikdə Qorbaçov kimi qabiliyyətsiz və qətiyyətsiz bir şəxsin olması da bu prosesdə böyük rol oynadı.

Müstəqillik illəri

Beləliklə, XX əsrдə ikinci bir tarixi təsadüf nəticəsində ADR-in varisi olan müstəqil Azərbaycan Respublikası yarandı. Respublikanın da 1-ci prezidenti Ayaz Mütəllibov təyin (!) olundu. Onun səriştəsizliyi və səhvləri ucbatından Azərbaycanda nə siyasi, nə də iqtisadi sahədə (biz hələ hüquqi islahatları demirik) islahatlar keçirildi. Mütəllibov özüne yeni səlahiyyətlər almaqla ve konstitusiyaya "65 illik" yaş senzi salmaqla öz "xidmətlər"ini bitmiş hesab etdi. Bu "xidmətlər"i qorumaq və mövcud rejimi saxlamaq üçün respublikada hərbi vəzivət

O dövrdə

lifetdə duran əsas qüvvə Azərbaycan Xalq Cəbhəsi idi. Milli-azadlıq hərəkatı dalğasında çayxanalardan birbaşa böyük siyasetə gəlmış AXC liderləri çox iddiyalı idilər. Onlar hesab edirdilər ki, Azərbaycanın müstəqilliyinin 70 ildən

sonra qayıdışı uğurlu təsadüfün - milli-azadlıq hərəkatları ilə Sovet İttifaqının dağılmışının üst-üstə düşməsinin yox, məhz AXC-nin mübarizəsinin nəticəsidir. Ancaq bir az geri qayıtsaq, faktları araşdırısaq görərik ki, AXC-nin mübarizəsinin nəticəsi müstəqillik yox, yerlərdə zoraki hakimiyət dəyişikliyi, Bakıda qanunsuz hərəkətlər oldu ki, bu da son nəticədə Qorbaçova və onun emissarlarına Azərbaycana ordu yeritmək üçün bəhanə oldu, xalqımızın faciələrinin başlangıcı olan 20 Yanvar qırğını törədildi.

can nümayəndəliyində geniş çıxış etdi və Qorbaçov siyasetinə öz kəskin etirazını bildirdi: "Çoxlu sayda insanın həlakına getirib çıxarımiş Sovet qoşunlarının böyük kontingentinin Bakıya yeridilməsi ilə bağlı xalqımıza üz vermiş faciə barədə dərin ürəkağrısı ilə xəbər tutdum. Bu matəm günlərində həlak olanların ailələrinə və qohumlarına, bütün Azərbaycan xalqına dərin hüznlə başsağlığı verirəm. Mən bu aksiyani pisləyir, onu antihumanist, antidemokratik və hüquqazidd sayıram. Bu ağır günlərdə sizləri ağıla, kamala, həmrəyliyə və birliyə çağırıram". "Azadlıq" radiosu bu bəyanatı yaydı və Azərbaycan faciəsini bütün dünyaya çatdırıldı.

Uzun müddət "ev dustağı" vəziyyətinde yaşamış, ağır xəstəlikdən yenice

ayağa qalxmış Heydər Əliyev böyük azərbaycanlı, xalqının lideri kimi öz borcunu yerine yetirdi. Bundan az sonra "Komsomolskaya Pravda" yazdırdı: "Yaxın Sovet dövrünün böyük siyasetçilərindən biri olan, görkəmli partiya və dövlət xadimi Heydər Əliyev böyük siyasetə qayıdır".

Xilaskarlıq missiyası

uzaqgörən siyasetçi, təcrübəli dövadimi kimi ölkədə ictimai-siyasi s

baycanın silahlı qüvvələrinin böyük bir hissəsi ayrı-ayrı cinayətkar əllərdə cəmləşmiş, siyasi məqsədlərə, həkimiyət uğrunda mübarizələrə cəlb edilmişdi, vətən torpağı müdafiəsiz qalmışdı, ərazilərimiz işğal olunurdu. İlk növbədə bu qeyri-qanuni silahlı dəstələri ləğv etmək, siyasi təxribatların, dövlət ənvarlış cəhdlerinin qarşısını qətiyyətlə almaq lazımdı. Uzun süren daxili çekişmələrdən sonra, ölkədə ictimai-siyasi sabitlik yaratmaq çox çətin olsa da, ümummilli lider bu çətin işlərin öhdəsinə xalqın dəstəyi ilə, məharətlə gəldi. Və onun bütün diqqəti Ermənistan-Azərbaycan, həlliye yönəldi.

yandan başqa heç nə gətirməyəcəyini yaxşı bilirdi. Məlum xarici qüvvələr bu mühəribədən torpaqlarımızı işğal etmək və neftimizin Avropaya çıxmasına imkan verməmək üçün istifadə edirdilər və geri çəkilmək niyyətində deyildilər. Odur ki, dahi liderimiz atəşkəs istiqamətində danışqlara başladı və 1994-cü ilin mayında Ermenistanla Azərbaycan arasında atəşkəs elan olundu. Cənubi Qafqaz regionunda mühəribənin dayanması və sabitliyin yaranması xarici neft şirkətlərinin Azərbaycana inamını artırdı və həmin ilin sentyabrında ARDNŞ-lə dünyanın aparıcı neft şirkətləri arasında, respublikamızda iqtisadi tərəqqinin əsasını qoymuş "Əsrin müqaviləsi" imzalandı. Azərbaycanda iqtisadi tənəzzülü cilovlamaq, dövlət quruculuğu ilə məşəul olmaq üçün vaxt və

Xüsusi olaraq vurğulamaq lazımdır ki, müasir Azərbaycan iqtisadiyyatının dirçəlişi birbaşa Heydər Əliyevin neft strategiyasının həyata keçirilməsi ilə bağlı olmuşdur. "Əsrin müqaviləsi"nin bağlanması ilə başlanmış və onlarla sazişin imzalanması ilə müşayiət olunmuş, Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum kimi beynəlxalq neft-qaz layihələrinin həyata keçirilməsi ilə zirvəyə ucalmış yeni neft strategiyası ilk dövründə Azərbaycana böyük uğurlar getirmişdir. Əldə olunan gəlirlərin Dövlət Neft Fonduна cəlb edilməsi və qeyri-neft sektorunun inkişafına yönəldilməsi, yeni istehsal sahələrinin yaradılması, yeni iş yerlərinin açılması məhz bu strategiyasının həyata keçirilməsi nəticəsində mümkün olmuşdur. Həmin dövrdə Heydər Əliyev mütəmadi olaraq sahibkarlarla görüşlər keçirir, yeni formalaşmaqdə olan bu təbəqənin problemləri ile maraqlanır, bəzilərini yerindəcə həll edir, vaxt və maliyyə qoyuluşu tələb edənlərin həlli istiqamətində tapşırıq və tövsiyələrini verirdi. Artıq hamiya aydınlaşdırıcı ki, o zaman müdrik dövlət başçı-

atılmasydı, dağılmış iqtisadiyyatı yeni-dən qurmaq, demokratik islahatlar aparmaq, müstəqil Azərbaycan Respublikasını yaratmaq və yaşatmaq da mümkün olmayacaqdı.

Siyasi-iqtisadi və sosial-mədəni sahələrdə olduğu kimi, qanunvericilik mə-

sələlərində də zamanın nəbzini tutmağı bacaran Heydər Əliyev Konstitusiyanın müstəqil dövlətin həyatında oynadığı böyük rolu bilərək və qiymətləndirərək, diqqəti müstəqil respublikamız üçün həyatı əhəmiyyətli bu qanunlar toplusunun yaradılmasına yönəldi. Müstəqil Azərbaycanın ilk demokratik Konstitusiyası ulu öndərimizin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə hazırlanı və 1995-ci ilin 12 noyabrında ümumxalq səsverməsi ilə qəbul olundu. Eyni zamanda Azərbaycanda demokratik parlament seçimləri keçirildi. Yeni Konstitusiyanın qəbulu prosesində dahi dövlət başçımız təkcə müdrik bir siyasi xadim kimi deyil, həm də humanitar elmlərin bütün sahələrinə dərindən bələd olan şəxs kimi ensiklopedik bilik nümayiş etdirmişdir. Avropa standartlarına uyğun olan və haqlı olaraq "İnsan haqları manifesti" adlandırılın bu sənəd ölkənin gelecek inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirmək kə ya-naşı, insan hüquq və azadlıqlarının təminatını dövlətin ali məqsədi kimi qarşıya qoymuşdur. Hakimiyət bölgüsü prinsipləri dəqiq formalaşmış, zamanın tələbi ilə səsləşən demokratik islahatların həyata keçirilməsi üçün fundamental hüquqi baza yaradılmışdır.

Məlum olduğu kimi, millətin gücü və nüfuzu onu təmsil edən rəhbərin şəxsiyyətindən, məqsədyönüli siyasetindən və diplomatik məharətindən birbaşa asılıdır. Ümummilli liderimiz məhz bu

keyfiyyətləri sayesində xalqın dəstəyi ilə gənc dövlətimizə ziyan verəcək amilləri və qüvvələri neytrallaşdırmağı bacarır, fayda vera biləcək bütün mütərəqqi ideyaları səyə bir yere cəmləyir, onları elmin və nəzəriyyənin süzgəcindən keçirərək həyata keçirirdi. Azərbaycanı mövcud problemlərdən qurtarmaq və onu dünyanın sivil ölkələri sırasına çıxarmaq üçün o, öz nadir intellektual potensialından, tükənməz enerjisindən və həle sovet dövründə qurduğu beynəlxalq əlaqələrindən məharətlə istifadə edirdi. Dünyanın aparıcı dövlətlərinin respublikamıza marağı bir tərefdən onun zəngin iqtisadi potensialı və əlverişli geosiyasi mövqeyi ilə əlaqədar idisə, diger tərefdən, dövlət başçımızın yürüdüyü pragmatik və iqtisadi cəhətdən perspektivli siyasetlə, bu siyasetin yaratdığı ictimai-siyasi sabitliklə bağlı idi.

Birmənalı olaraq demək olar ki, Heydər Əliyevin müdrik daxili siyaseti Azərbaycanı, onun iqtisadiyyatını inkişaf etdirməyə, xalqın maddi rifahını yüksətməyə xidmət etdiyi kimi, xarici siyaseti də yaxın və uzaq ölkələrlə əlaqələri da-

ha da möhkəmləndirməyə, hətta ölkəmizə qərəzli münasibət bəsləyənləri də dəst etməyə, bütün bu münasibətlərdən qarşılıqlı faydalı, milli maraqlara uyğun olaraq, daha səməreli istifadə etməyə xidmət edirdi. Düşünürəm ki, ulu öndərimizin vətən, xalq qarşısında ən möhtəşəm tarixi xidmətləri vətəndaş qarşıluması və iqtisadi tənəzzülə üzləşmiş bir ölkədə xaosa, anarxiyaya qətiyyətə son qoyması, ictimai-siyasi sabitliyi bərərər etməsi, bir sözlə, müstəqilliyi qoruması və möhkəmləndirməsi, iqtisadi və siyasi cəhətdən müstəqil, demokratik Azərbaycan Respublikasını yaratması, onun idarəciliğin mexanizmini qurması, cənab İlham Əliyevin şəxsin-də gələcək liderini yetişdirməsi idi...

beynəlxalq hüquq normaları əsasında ədaletli həlli, coğrafi baxımdan yaxın-uzaq dövlətlərlə, aparıcı beynəlxalq təşkilatlarla ikitərəfli və çoxtərəfli əmək-daşlıq münasibətlərinin dərinləşdirilməsi, enerji resurslarının ixracı prosesinin müasir normalar və qəbul olunmuş qaydalar əsasında gerçekləşdirilməsi Prezident İlham Əliyevin xarici siyasetini əsas prioritətləridir.

Amma erməni tərəfinin qeyri-konstruktiv mövqeyi səbəbindən, Dağılıq Qarabağ problemini sübh yolu ilə, qansız-qurbansız həll etmək mümkün olmadıqda, hərb yolları nəzərdən keçirildi. Or-
dumuzun gücü güdretti, düşmənin im-

dumuzun gucu-qudreti, duşmənin imkanları real qiymətləndirildi və geosiyasi şərait yetişəndə, "Hücum" əmri verildi. "Dəmir Yumruq" əmeliyyatı ən qısa və ən az itki ilə həyata keçirildi, Silahlı Qüvvələrimiz Vətən torpaqlarını cəmi 44 günlük Zəfər müharibəsi ilə düşmən işğalından azad etdi. Dağlıq Qarabağ problemi Azərbaycan xalqının əzmi, Azərbaycan liderinin siyaseti və Azərbaycan əsgərinin şücaəti ilə, hərb yolu ilə həll edildi. Zəfər müharibəsi Azərbaycan dövlətinin qüdrətinin, gücünün göstəricisi oldu... Bəli, Azərbaycan bugünkü kimi heç zaman güclü olmamışdır, Azərbaycanın gələcəyi etibarlı əllər-dədir...